

CHỮA LỖI LẬP LUẬN TRONG VĂN NGHỊ LUẬN

A – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Giúp HS :

- Hệ thống hoá những lỗi thường gặp khi lập luận.
- Tự phát hiện, phân tích và sửa những lỗi về lập luận trong bài nghị luận của chính mình.
- Có ý thức thận trọng để tránh những lỗi về lập luận trong các bài viết.

B – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

I – NỘI DUNG

1. Đặc điểm bài học

Bài học này sử dụng các kiến thức và kĩ năng đã học về lập luận để hướng dẫn HS ý thức được các lỗi : không nêu rõ luận điểm cần trình bày, chọn luận cứ không phù hợp, thiếu chính xác.

Đây là một bài hướng dẫn thực hành, GV cần tổ chức cho HS tự làm việc một cách thật tích cực, hiệu quả. Những ngữ liệu tiêu cực trong bài này được lựa chọn trên cơ sở những lỗi phổ biến trong bài làm của HS. Để bài học có hiệu quả, trên cơ sở định hướng của SGK, GV có thể sưu tầm các lỗi từ bài làm văn của chính HS từng lớp mà mình dạy để bổ sung cho bài thực hành. GV cũng có thể yêu cầu HS tự sửa lỗi của chính các em hoặc đưa ra các lỗi điển hình để HS thảo luận, phân tích, sửa chữa.

2. Trọng tâm bài học

Rèn luyện kĩ năng tự sửa chữa và tránh các lỗi thường gặp khi viết văn nghị luận.

II – PHƯƠNG PHÁP VÀ TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Phương pháp tổ chức dạy học

Đây là bài học thực hành nên GV cần tránh thuyết giảng nhiều mà chỉ hướng dẫn HS tự tìm hiểu, phát hiện và sửa lỗi lập luận. Có thể tổ chức cho HS thảo luận theo nhóm và hướng dẫn HS sửa theo nhiều cách khác nhau. Chú ý phát huy khả năng làm việc độc lập của từng cá nhân, kết hợp với khả năng hợp tác, giao tiếp của các thành viên trong từng nhóm và giữa các nhóm.

2. Tiến trình tổ chức dạy học

LỖI LIÊN QUAN ĐẾN VIỆC NÊU LUẬN ĐIỂM

Bước 1 : Hướng dẫn HS phát hiện lỗi nêu luận điểm trong ví dụ *a, b, c* trong SGK.

a) Luận điểm nêu chưa rõ, nội dung trùng lặp mà không có sự nhấn mạnh hay phát triển ý (“Cảnh vật.... vắng vẻ”, “ngưng đọng, im lìm”, “cảnh sắc im ắng”).

b) Không nêu được luận điểm khái quát (ý nghĩa thực sự của hai câu thơ trong bài *Thuật hoài*), diễn đạt trùng lặp, luẩn quẩn mà không trình bày được đúng bản chất của vấn đề (không làm rõ được luận điểm quan trọng cần nêu : Ý nghĩa của *nợ công danh* theo quan niệm của riêng Phạm Ngũ Lão là gì?).

c) Nêu quá nhiều luận điểm trong một đoạn văn nhưng không luận điểm nào được triển khai đầy đủ. Đồng thời, trong đoạn văn này, luận cứ nêu ra lại không tương ứng với toàn bộ những luận điểm đã trình bày (quá nghèo nàn, sơ lược). Đây là lỗi rất phổ biến của HS, GV cần khắc sâu vấn đề này. Có thể nêu những dẫn chứng lấy từ chính bài làm của HS lớp mình để củng cố cho các em cách nêu và triển khai luận điểm.

Bước 2 : Hướng dẫn HS chữa lại các lỗi nêu luận điểm trong các đoạn văn trên (tích hợp kiến thức trong các văn bản phần Văn học và kĩ năng làm văn). Có thể vận dụng nhiều cách nêu luận điểm. Trong đó, chú ý củng cố những thao tác sau đây cho HS :

– Xác định rõ luận điểm cần trình bày : Luận điểm phải phù hợp với đối tượng nghị luận, phải thể hiện được khía cạnh bản chất của đối tượng cần bàn (giá trị, ý nghĩa, nội dung chủ yếu của vấn đề đang bàn đến).

– Dùng phương tiện ngôn ngữ phù hợp : Câu văn, từ ngữ rõ ràng, chính xác để diễn đạt đúng nội dung cần trình bày.

– Có nhiều cách trình bày và sắp xếp luận điểm trong đoạn văn nhưng luôn phải chú ý đến tính logic, nhất quán của các luận điểm, luận cứ.

Bước 3 : Củng cố.

Yêu cầu HS đọc phần *Ghi nhớ* về các lỗi nêu luận điểm.

LỖI LIÊN QUAN ĐẾN VIỆC NÊU LUẬN CỨ

Bước 1 : Hướng dẫn HS lần lượt xác định các lỗi nêu luận cứ trong từng ví dụ và sửa lại bằng những cách khác nhau.

a) Luận cứ mơ hồ, thiếu chính xác. Cần nêu rõ luận cứ quan trọng nhất liên quan đến đối tượng nghị luận của hai câu thơ này : Sự tương đồng giữa hình tượng

thiên nhiên và cảm xúc của nhà thơ – tâm trạng riêng của Huy Cận, nhưng trong đó cũng hàm chứa tâm trạng chung của cái tôi thơ mới. Sửa lại luận cứ : *Nắng xuống, trời lên sâu chót vót*.

b) Luận cứ thiếu chính xác : “Đất nước sau hơn hai thế kỉ... thắng lợi hoàn toàn”. Cần yêu cầu HS sửa lại luận cứ này. Luận cứ thiếu toàn diện vì chỉ nêu dẫn chứng về Hai Bà Trưng. Cần yêu cầu bổ sung các luận cứ phù hợp với luận điểm : “Dân tộc ta anh hùng hào kiệt thời nào cũng có”.

c) Luận cứ thiếu tính hệ thống, lôgic. Cần yêu cầu HS sắp xếp hệ thống luận cứ theo trình tự hợp lí. Luận cứ không phù hợp với luận điểm : “Ái Chi Lăng... Cửa biển Bạch Đằng...”. Các địa danh này không phải là “tên tuổi”.

Bước 2 : Củng cố.

GV nhấn mạnh cho HS cách tạo lập luận chặt chẽ và chú ý các lỗi liên quan đến việc nêu luận cứ :

– Để tạo một lập luận chặt chẽ cần nêu luận cứ rõ ràng, xác đáng, các dẫn chứng cụ thể cần có xuất xứ, nguồn gốc tin cậy, phù hợp với luận điểm.

– Yêu cầu HS đọc phần *Ghi nhớ* về lỗi liên quan đến việc nêu luận cứ.

LỖI VỀ CÁCH THỨC LẬP LUẬN

Bước 1 : Hướng dẫn HS xác định, phân tích các lỗi về cách thức lập luận và sửa lại theo một số cách.

a) Trình bày luận cứ thiếu lôgic, lộn xộn. Hệ thống luận cứ không đủ làm sáng tỏ cho luận điểm chính.

b) Luận điểm không rõ ràng. Luận cứ thiếu toàn diện (chỉ tập trung vào “cái đối” trong tác phẩm viết về đề tài nông thôn và nông dân của Nam Cao).

c) Luận điểm không rõ ràng : phần gợi mở, dẫn dắt không giúp cho việc nêu bật luận điểm chính. Luận cứ dùng để mở rộng, tiếp tục phát triển đề tài không phù hợp với phạm vi đề tài được nêu trong những câu trước : “Tinh tế và sâu lắng nhất phải kể đến cảnh thu với nổi sầu muộn vô biên của Đỗ Phủ (*Thu hứng*)”.

Bước 2 : Củng cố.

GV cần nhấn mạnh lại cách tổ chức lập luận.

Yêu cầu HS đọc phần *Ghi nhớ* về những lỗi liên quan đến cách thức lập luận.